

# ÖĞRENCİLERİN YAŞAM BOYU ÖĞRENME EĞİLİMİ VE ARAŞTIRMAYA YÖNELİK KAYGIYA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

**Könül Abaşlı**

*SRRD Projesi, Eğitim ve Faaliyet Planlama Uzmanı*

**Şule Polat**

*Milli Eğitim Bakanlığı, Metin Emiroğlu Ortaokulu, Ankara, Türkiye*

## Giriş

Küreselleşmenin hızla giderek arttığı günümüzde bilim ve teknoloji alanında yaşanan değişim ve gelişimlerin sonucu olarak, bireylerden yeni bilgilere sahip olmaları, toplumdaki yeniliklere hızlı bir biçimde uyum sağlamaları, bireylerin kendilerini çok yönlü bir şekilde geliştirmeleri ile beraber üretken olmaları, yaşam boyu öğrenme ve benzeri niteliklere sahip olmaları, üyesi olduğu topluma katkı sağlamaları beklenen davranışlardır [1]. Günümüz dünyasında bireylerin yaşamları boyunca yeni bilgi ve beceriler kazanmaya ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Bu durum ise yaşam boyu öğrenme olarak nitelendirilebilmektedir. Kavram ilk kez 1996 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nun (UNESCO) organize ettiği koferansta ifade edilmiş ve UNESCO yaşam boyu öğrenmenin hedeflerini belirtmiştir. Bunun yanı sıra Avrupa Birliği de 1996 yılını yaşam boyu öğrenme yılı olarak betimlemiştir. Alanyazın taramalarında yaşam boyu öğrenme kavramıyla ilgili çeşitli tanımlara rastlamak mümkündür. Yaşam boyu öğrenme her yaştan olan bireylerin öğrenmeyle ilgili süreçlerin içerisinde yer almasını ve tüm

bireylerin doğdukları günden hayatlarının sonuna kadar ki süreç içinde, ihtiyaçları çerçevesinde formal ya da informal öğrenme süreçlerine katılımını sağlayan bir yaklaşım olarak nitelendirilmektedir [2]. Bağcı'ya göre [3] yaşam boyu öğrenme, hızlı bir şekilde gerçekleşen değişimin bireylerin yaşamlarında ortaya çıkardığı yeni ve farklı ihtiyaçların karşılanması için eğitimle ilişkili tartışmalarda bir çözüm noktası olarak kabul edilen ve sıkça rastlanan bir kavramdır. Yaşam boyu öğrenme hem de bireylerin yaşamları sürecinde kişisel yönden gelişimlerini sağlamak ve yaşam kalitelerini yükseltmek için kasıtlı ve amaçlı bir şekilde yürüttükleri öğrenmeler biçiminde nitelendirilmektedir [4]. Dinevski ve Dinevski'ye [5] göre kavram zaman, mekân, yaş, eğitim seviyesi veya sosyo-ekonomik düzey gibi kavramlarla bağlı olan sınırlamaları kaldırmakla beraber hem de bireylere fırsat eşitliği sunmaktadır. Yaşam boyu öğrenme hem de temel becerilerin geliştirilmeye bireylere ek bir olanak sağlayabilme ve daha ileri seviyede öğrenim fırsatları sunma anlamını da ifade etmektedir [6]. Bazı araştırmacılar kavramı betimlerken belirli anahtar kavramları kullanmayı tercih etmişler [7]. Söz konusu kavramlardan birincisi öğrenme sürecindeki *sürekliliktir*. Yani öğrenme süreci için sınırlandırılmış bir zaman dili söz konusu olmamaktadır. İkinci kavram *inançtır*. Yani yaşam boyu öğrenen bireylerin öğrenebilecekleri yönünde inançları bulunmaktadır. Üçüncü kavram ise *düşünce şeklidir*. Yaşam boyu öğrenen bireyler, öğrenmeye hevesli olan kişilerdir. Bu kişiler aynı zamanda öğrenmekten zevk alabilen kişilerdir.

Yaşam boyu öğrenme okul öncesi, okul ve okul sonrasındaki dönemleri kapsamakla bireylerin hayatlarının tüm aşamalarını içeren bir süreçtir. Yaygın öğrenme, mesleki ve teknik eğitim, hizmeti içi veya hizmet dışı tüm eğitim ve öğretimler kapsamında bireylerin hem kişisel, hem de mesleki ve sosyal yönden gelişimlerini de kapsamaktadır. Bu sebepten dolayı yaşam boyu öğrenmenin okulda, evde, işte ve ya insanların tüm yaşam alanlarında olabileceğini ifade edilmektedir [8].

Yükseköğretim kurumları yaşam boyu öğrenme için gerekli olan beceri ve yeterlikleri geliştirmede önemli bir rol oynayan eğitim örgütleridir. Avrupa ülkeleri tarafından ortaya konulan Bologna Bildirisi'nde (1999) yükseköğretimin yaşam boyu öğrenmeyi hayata geçirmede büyük önem arz ettiği belirtilmiş ve bu sürecin yükseköğretim faaliyetlerin ayrılmaz bir parçası olduğunun altı çizilmiştir. Harpe ve Radloff'e göre [9] bu gün artık her zamankinden daha fazla bilgi üretme ve yayma merkezleri olarak, yükseköğretim kurumlarının yaşamboyu öğrenme fırsatlarının sağlanması ve sunulmasında önemli bir rol oynaması beklenmektedir. Bunun yanı sıra üniversitelerde yaşam boyu öğrenmenin gerçekleşmesi için kullanılan programların belirli etkenler göz önünde bulundurularak düzenlenmesinin önemi vurgulanmaktadır. Araştırmacılara göre yaşam boyu öğrenmenin hayata geçirilebilmesi için üniversite programlarının öğrencilerin kendi başına öğrenmelerinin sağlayıcı, öğrenme fırsatlarının farkına vardırıcı ve öğrenmek için araştırma yapabilme yükümlülüğünü alabilecekleri faaliyetlerle

donatılması gerekmektedir. Yaşam boyu öğrenme eğilimi olan öğrencilerin araştırma yapma becerilerinin de yüksek olması beklenen bir davranıştır. Araştırma yapma kabiliyetine sahip öğrencilerde araştırma kaygılarının mümkün olduğunca az olması istenen bir özelliktir.

En geniş anlamıyla kaygı insanın doğuştan getirdiği ve her türlü psikolojik ve çevresel olaylara karşı sergilenen duygusal tepki olarak nitelendirilmektedir [10]. Büyüköztürk'e göre [11] kaygı tehdit altında hissedilen korku veya gerginlik durumu olarak betimlenmektedir. Bilimsel araştırmaya yönelik kaygı kavramı ise bireyin araştırma yapma davranışlarına yön vermektedir. Diğer bir ifadeyle, araştırmaya yönelik kaygı, bireyin araştırma yapma konusunda isteksizliği, güvensizliği, huzursuzluğu ve rahatsızlığı gibi duygulara sebep olmaktadır [12]. Büyüköztürk'e göre [11] araştırma kaygısı; “bireyin mecbur kalmadığı sürece araştırma yapmaması; araştırma yapılması gerekli olduğu zamanlarda sıkıldığını hissetmesi; araştırma yapma düşüncesinin bireyi rahatsız etmesi; araştırma yaptığı zaman kendini huzursuz hissetmesi; kendine güven duymaması” şeklindeki davranışlar ile ortaya çıkmaktadır.

Alanyazın taramalarında yaşam boyu öğrenme eğilimi [13, 14, 15, 16, 17] ve araştırmaya yönelik kaygı [11, 12, 18, 19, 20, 21, 22] kavramlarını ayrı ayrı ele alan çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Fakat iki değişkenin birlikte ele alınarak incelendiği ve aralarındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik herhangi bir çalışma bulgusuna rastlanmamıştır. Ayrıca, araştırmanın Türk dünyası öğrencileriyle yapılması bir yenilik olarak değerlendirilebilir. Bu nedenlerden dolayı, üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygı düzeylerini belirlenmesini ve değişkenler arasındaki ilişkilerin saptanmasını amaç edinen bu çalışmanın ilgili alanyazına katkı sunması beklenmektedir. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırma kaygılarına ilişkin görüşleri nasıldır?
2. Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırma kaygılarına ilişkin görüşleri, cinsiyet, okuduğu üniversite ve yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırma kaygısı arasında bir ilişki var mıdır?
4. Yaşam boyu öğrenme eğilimi araştırma kaygısının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

## **Yöntem**

Araştırmada nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Karasar'a göre [23] ilişkisel tarama modeli “iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modeli” olarak tanımlanmaktadır.

### Çalışma grubu

2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi (ADIÜ) ve Hacettepe Üniversitesinde (HÜ) öğrenimlerine devam eden ve araştırmaya gönüllü katılan 194 öğrenci bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. ADIÜ'de okuyan öğrenciler Türk Dünyası İşletme Fakültesi'nde Türkçe eğitim görmektedirler. Dolayısıyla araştırma kapsamında veri toplama araçlarının orijinal hali kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur.

**Tablo 1.** Katılımcıların demografik bilgileri

		<i>Değişken</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
HÜ		Kadın	43	22.1
		Erkek	34	17.5
ADIÜ	Cinsiyet	Kadın	49	25.3
		Erkek	68	35.1
Toplam		Kadın	92	47.4
		Erkek	102	52.6
HÜ		18-21	18	9.3
		22-25	31	16.1
		26 ve üzeri	28	14.4
ADIÜ	Yaş	18-21	106	54.6
		22-25	10	5.1
		26 ve üzeri	1	0.5
Toplam		18-21	124	63.9
		22-25	41	21.2
		26 ve üzeri	29	14.9
	Eğitim aldığı üniversite	HÜ	77	39.7
		ADIÜ	117	60.3
		Toplam	194	100

Tablo 1'den görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin 92'si kadın (%47.4), 102'si (%52.6) erkektir. Öğrencilerin 124'ü (%63.9) 18-21 yaş, 41 öğrenci (%21.2) 22-25 yaş ve 29 öğrenci (%14.9) ise 26 ve üzeri yaştadır. 117 öğrenci (%60.3) ADIÜ'de, 77 öğrenci (%39.7) ise HÜ'de eğitim görmektedir.

### Veri toplama araçları

#### *Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği*

Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeylerini belirlemek amacıyla Erdoğan ve Arsal'ın [24] geliştirdiği “Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği” (YBÖEÖ) kullanılmıştır. Ölçek beşli likert tipli ölçek olup, “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “kesinlikle

katılıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek “öğrenmeye isteklilik” ve “gelişime açıklık” olmak üzere iki boyutlu ve 17 maddelidir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri .76 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ise Cronbach alfa değeri .87 olarak hesaplanmıştır. YBÖEÖ'nin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmiştir. Yapılan hesaplamalar sonrasında ölçeğin iki faktörlü yapısının doğrulandığı görülmüştür [ $\chi^2=201.87$ ;  $Sd=118$ ;  $\chi^2/Sd=1.71$ ;  $AGFI=.87$ ;  $GFI=.90$ ;  $NFI=.92$ ;  $CFI=.97$ ;  $IFI=.97$ ;  $RMR=.055$ ;  $RMSEA=.061$ ].

### *Araştırmaya Yönelik Kaygı Ölçeği*

Öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla Büyüköztürk [11] tarafından geliştirilmiş “Araştırmaya Yönelik Kaygı Ölçeği” (AYKÖ) kullanılmıştır. Ölçek “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” şeklinde derecelendirilen beşli likert tipli bir ölçme aracıdır. Ölçek tek boyuttan ve 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri .87 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise Cronbach alfa değeri .70 olarak hesaplanmıştır. AYKÖ'nin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmiştir. Yapılan hesaplamalar sonrasında ölçeğin iki faktörlü yapısının doğrulandığı görülmüştür [ $\chi^2=118.56$ ;  $Sd=54$ ;  $\chi^2/Sd=2.20$ ;  $AGFI=.96$ ;  $GFI=.97$ ;  $NFI=.95$ ;  $CFI=.97$ ;  $IFI=.97$ ;  $RMR=.020$ ;  $RMSEA=.079$ ].

### **Verilerin toplanması ve analizi**

Araştırma kapsamında veriler gönüllülük esasına dayalı olarak toplanmıştır. Elde edilen veriler sadece çalışma kapsamında kullanılmış ve üçüncü şahıs veya kurumlarla paylaşılmamıştır. Verilerin analizi betimsel istatistikler ile birlikte Pearson Korelasyon ve regresyon analizi ile çözümlenmiştir. Korelasyon ve regresyon analizlerinin ön koşulu olan normallik testi yapılmıştır. Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda verilerin normal dağılıma uygun çıkma olasılığı çok düşük olduğundan, analizde  $p$  değeri yerine Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) değerleri referans kabul edilmiştir ve +3 ve -3 arasındaki verilerin, normal dağıldığı kabul edilerek parametrik analizler yapılmıştır [25, 26].

Yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygı ölçeğinde maddelerin toplam puan ortalamasına ait çarpıklık değerleri -.96 ile 1.1, basıklık değerleri 1.7 ile 2.4 arasında değişmektedir. Ayrıca veri seti içerisinde uç değer oluşmamıştır. Katılımcıların değişkenlere yönelik görece algı düzeylerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama ve standart sapmaya bakılmıştır. Katılımcıların görece algı düzeylerinin değerlendirilmesinde “1.0 - 1.80” aralığı çok zayıf, “1.81-2.60” aralığında zayıf, “2.61-3.40” aralığında orta, “3.41-4.20” aralığında yüksek ve “4.21-5.0” aralığı ise çok yüksek olarak yorumlanmıştır. Değişkenler arasındaki korelasyonun yorumlanmasında ise “0- .29” aralığında zayıf, “.30 -.70” aralığında orta ve “.71-1.0” aralığında ise yüksek ilişki olarak değerlendirilmiştir [27].

## Bulgular

HÜ ve ADİÜ öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimi algısı ve araştırmaya yönelik kaygı düzeylerine ilişkin aritmetik puan ortalamaları ve standart sapma puanları Tablo 2’de sunulmuştur.

**Tablo 2.** Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygı düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma puanları

Ölçek	Okuduğu üniversite	N	$\bar{X}$	Ss
YBÖE	HÜ	77	4.19	.52
	ADİÜ	117	3.95	.57
AYK	HÜ	77	2.90	.51
	ADİÜ	117	2.84	.45

Tablo 2’den görüldüğü üzere HÜ’de eğitim alan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimi puan ortalaması 4.19 (SD=.52), araştırmaya yönelik kaygıya ilişkin puan ortalaması ise 2.90’dır (SD=.51). HÜ’de eğitim alan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeyi “yüksek”, araştırmaya yönelik kaygı düzeyleri ise “orta” düzeydedir. Yine Tablo 2’den görüldüğü üzere ADİÜ’de eğitim alan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimi puan ortalaması 3.95 (SD=.57), araştırmaya yönelik kaygıya ilişkin puan ortalaması ise 2.84’dür (SD=.45). ADİÜ’de eğitim alan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeyi “yüksek”, araştırmaya yönelik kaygı düzeyleri ise “orta” düzeydedir.

Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygıya ilişkin algı düzeylerinin cinsiyet ve okuduğu üniversiteye göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplar *t* testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 3’de sunulmuştur.

**Tablo 3.** Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygıya ilişkin algı düzeylerinin cinsiyet ve okuduğu üniversite değişkenine ilişkin *t* testi sonuçları

Ölçek	Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
YBÖE	Kadın	92	4.14	.61	192	2.40	.41
	Erkek	102	3.95	.50			
AYK	Kadın	92	2.81	.45	192	2.38	.52
	Erkek	102	2.91	.49			

YBÖE	HÜ	77	4.19	.52	192	-2.94	.91
	<i>Eğitim aldığı üniversite</i>	ADİÜ	117	3.95	.57		
AYK	HÜ	77	2.90	.51	192	.80	.15
		ADİÜ	117	2.84	.45		

\* $p < .05$

Tablo 3'den görüldüğü üzere öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık göstermemektedir ( $t(192) = 2.40, p > .05$ ). Yine Tablo 3'de sunulduğu üzere öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir ( $t(192)=2.38, p > .05$ ). Yine Tablo 3'den sunulduğu üzere katılımcıların yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algıları ve ( $t(192)=-2.94, p > .05$ ) ve araştırmaya yönelik kaygı düzeyleri ( $t(192)=-.80, p > .05$ ) öğrencilerin okudukları üniversite değişkenine göre istatistik açıdan farklılık göstermemektedir. Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygıya ilişkin algı düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ANOVA ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 4'de sunulmuştur.

**Tablo 4.** Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygıya ilişkin algı düzeylerinin yaş değişkenine göre ANOVA sonuçları

Ölçek	Değişken	N	Sd	F	P
YBÖE	18-21 yaş	124			
	22-25 yaş	41	2-191	3.96	.02*
	26 ve üzeri yaş	29			
AYK	18-21 yaş	124			
	22-25 yaş	41	2-191	1.08	.34
	26 ve üzeri yaş	29			

$p < .05$

Tablo 4'den görüleceği üzere öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin görüşleri yaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermektedir ( $F(2-191)=3.96, p < .05$ ). Gruplar arası farkın olduğu durumda, farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır. LSD sonuçlarına göre yaşı 18-21 arasında olan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeyleri ( $\bar{X}=4.01$ ) yaşı 26 ve üzeri olan öğrencilere ( $\bar{X}=4.30$ ) göre daha düşüktür. Bunun yanı sıra yaşı 22-25 arasında olan

öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeyleri ( $\bar{X}=3.95$ ) yaşı 26 ve üzeri olan öğrencilere ( $\bar{X}=4.30$ ) göre daha düşüktür. Yine Tablo 4'den görüleceği üzere öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygıya ilişkin görüşleri ise yaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir ( $F(2-191)=1.08, p>.05$ ).

Öğrenci görüşlerine göre değişkenler arasındaki Pearson korelasyon katsayıları Tablo 5'de sunulmuştur.

**Tablo 5.** Değişkenler arası Pearson Korelasyon Katsayısı

	Değişken	1	2
1	YBÖE	1	-.155*
2	AYK	-.155*	1

$p<.01$

Tablo 5'den izlenebileceği gibi yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygı arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ( $r=-.16; p<.01$ ).

Yaşam boyu öğrenme eğiliminin araştırmaya yönelik kaygıyı ne oranda açıkladığını tespit etmek amacıyla regresyon analizinden yararlanılmıştır. Sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

**Tablo 6.** Yaşam boyu öğrenme eğiliminin araştırmaya yönelik kaygıyı yordama düzeyine ilişkin regresyon sonuçları

Bağımlı değişken (YBÖE)					
Değişken	B	Standart Hata B	$\beta$	T	$p^*$
AYK	-.19	.09	-.155	-2.17	.031*

$R=-.155; R^2=.024; F=4.72; p=.000; *p<.05$

Tablo 6'den görüleceği üzere yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygı arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ( $R=-.155; R^2=.024; F=4.72; p=.000; *p<.05$ ). Bu bulgulara göre yaşam boyu öğrenmenin %2'si araştırmaya yönelik kaygı tarafından açıklanmaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre ( $\beta$ ) yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygının anlamlı bir yordayıcısıdır.



## Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırma kaygısına yönelik algı düzeylerini belirlemek ve bu düzeylerin “cinsiyet”, “okuduğu üniversite” ve “yaş” değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği, aynı zamanda değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular gerek HÜ’de, gerekse de ADİÜ’de eğitim alan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeyinin “yüksek” düzeyde olduğunu göstermiştir.

Alanyazında üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerini konu eden çeşitli çalışmalarda benzer veya farklı sonuçların olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, Erdoğan [24] çalışmasında öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerine etki eden faktörleri incelemiştir. İlgili çalışmada öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka çalışmada ise hemşirelik öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğiliminin yüksek olduğu bulgularına rastlanmıştır [28]. Bu bulgular mevcut çalışmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Boztepe ve Demirtaş [29] tarafından yapılan ve Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde eğitim alan 508 öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada ise öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğiliminin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bir başka çalışmada Yeditepe ve Marmara Üniversitelerinin farklı fakültelerinde eğitim alan birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin düşük olduğu saptanmıştır [15]. Yine bir başka çalışmada öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır [17]. Bu bulgular mevcut çalışma bulgularıyla örtüşmemektedir.

Her iki devlet üniversitesinde eğitim alan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeyi “yüksek” olması katılımcı öğrencilerin yaşamları sürecinde kişisel yönden gelişimlerini sağlamak ve yaşam kalitelerini yükseltmek için kasıtlı ve amaçlı bir şekilde öğrenme ortamlarında yer almak istediklerinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada her iki üniversitede eğitim alan öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeyinin “orta” düzeyde olduğu saptanmıştır. Altıok, Yükseltürk ve Üçgül [18] tarafından yapılan ve lisansüstü öğrencilerin bilimsel araştırmaya ilişkin yeterlilikleri ve araştırma kaygılarının incelendiği çalışmada ise öğrencilerin araştırma kaygılarının “yüksek” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka çalışmada da öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeyinin “düşük” olduğu görülmüştür [30]. Aslan ve Karagül [19] tarafından yapılmış çalışmada da öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeyinin “düşük” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular mevcut çalışma bulgularıyla örtüşmemektedir. Saracoğlu, Varol ve Ercan’ın [21] ve Ocak ve Ataseven’in [20] çalışmasında ise lisansüstü öğrencilerin

araştırmaya yönelik kaygı düzeylerinin “orta” olduğu saptanmıştır. Bu bulgular mevcut çalışma bulgularıyla benzeşmektedir.

Öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeyinin “orta” olması, üniversite hayatında araştırma kültürünün yeterince oluşmamasından kaynaklı olabilir. Araştırmaya yönelik kaygının orta düzeyde olması hem de öğrencilerin araştırma yapabilme başarısını olumsuz yönde etkileyebilir.

Araştırmada öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermediği saptanmıştır. Kılıç [16] tarafından yapılmış çalışmada da öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Boztepe ve Demirtaş [29] ve Dündar [31] tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bunların yanı sıra Beytekin ve Kadı [14] tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğiliminin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Coşkun ve Demirel'in [15] çalışmasında da öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre farklılıkların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular mevcut çalışma bulgularıyla çelişmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet faktörü öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerini etkilememektedir. Değişen ve küreselleşen dünyada birey olmanın gereği olarak kişisel gelişimi sağlamak ve yaşam kalitesini artırmak gerekmektedir. Bunda cinsiyetin belirleyici olmadığı, gerek kız gerekse de erkek öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğiliminde olması, gelecek beklentilerinin benzeşmesi şeklinde açıklanabilir.

Araştırmada öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeylerinin de cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan farklılık göstermediği saptanmıştır. Altıok, Yükseltürk ve Üçgül [18] tarafından yapılan ve lisansüstü öğrencilerin bilimsel araştırmaya ilişkin yeterlilikleri ve araştırma kaygılarının incelendiği çalışmada ise öğrencilerin araştırma kaygılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Konokman, Yelken ve Yokuş [30] tarafından yapılmış çalışmada da cinsiyet faktörünün öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeyleriyle ilişkili olmadığı görülmüştür. Bökeoğlu ve Yılmaz'ın [12] çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bulgular mevcut çalışma bulgularıyla örtüşmektedir. Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya yönelik kaygıyla cinsiyet arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, cinsiyet faktörünün öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeyi üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.

Buna ek olarak katılımcıların yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algıları ve araştırmaya yönelik kaygı düzeylerinin okudukları üniversite değişkenine göre istatistik açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Coşkun ve Demirel

[15] tarafından yapılan çalışmada ise Türkiye'deki iki üniversitede eğitim alan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri incelenmiştir. İlgili araştırmada öğrenci görüşlerinin öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır.

İki farklı ülkede eğitim alsalar da benzer kültürel yapının unsurlarını yaşayan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygı düzeylerinin benzerliği araştırmaya yansımaktadır. Farklı ülkelerde olan üniversitelerin idari yapılandırmaları, eğitim programları farklılık gösterse bile akademik eğitimin içeriğinin benzerlik teşkil ettiği düşünülmektedir. Ayrıca, kaygının bir kişilik özelliği olduğu kadar öğrenilen bir davranış olduğu bilinmektedir. Yaşanan ortamların sosyo ekonomik, kültürel benzerliklerin öğrencilerde benzer davranış ve tepkileri doğurduğu ifade edilebilir.

Araştırmada öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin görüşlerinin yaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Yaşı 18-21 arasında olan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeylerinin yaşı 26 ve üzeri olan öğrencilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra yaşı 22-25 arasında olan öğrencilerin de yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeylerinin yaşı 26 ve üzeri olan öğrencilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ilıman [28] tarafından yapılan ve hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerisi ve yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelendiği çalışmada öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algılarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğiliminin yaş değişkenine göre farklılık göstermesi çeşitli sebeplerle açıklanabilir. Öğrencilerin yaşları arttıkça, onların yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin de artması olası bir durum olarak değerlendirilebilir. Yaşı daha büyük olan öğrenciler hızla gelişen dünyada üniversite hayatından sonraki süreçte güncel kalabilmek için yaşam boyu öğrenmenin önemli olduğunu anlamaktadırlar.

Araştırmada öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygıya ilişkin görüşleri yaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Bökeoğlu ve Yılmaz [12] çalışmasında da öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygılarının yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği görülmüştür. Şöyle ki ilgili çalışmada yaşı 21 olan öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeyinin yaşı 22 olan öğrencilerden daha düşük olduğu görülmüştür. Aslan ve Karagül [19] tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin bilimsel araştırmaya yönelik kaygı düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yaş değişkeniyle araştırmaya yönelik kaygı arasında bir ilişkinin olmaması, kaygının davranışsal bir özellik olması ile açıklanabilir.

Araştırmada yaşam boyu öğrenme eğilimi ve araştırmaya yönelik kaygı arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Yaşam boyu öğrenme eğilimi artarken araştırmaya yönelik kaygının azaldığı görülmektedir. Yüksek düzeyde kaygının insan yaşamında öğrenme, yenilenme ve kendini günün bilgileri ile donatmada engel olduğu söylenebilir. Yaşam boyu öğrenmenin %2'si araştırmaya yönelik kaygı tarafından açıklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, araştırmaya yönelik kaygı göreceli olarak yaşam boyu öğrenme isteğini artırmaktadır.

## Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre her iki ülkede eğitim alan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimine ilişkin algı düzeylerinin yüksek olması olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Her iki ülkede eğitim alan öğrencilerin yaşam boyu öğrenmeye eğilimli ve süreçle ilgili faaliyetlere katılıma hevesli olduğu ifade edilebilir. Bu durumun sürdürülebilirliğini sağlamak için üniversitelerde destekleyici ortamların olması önemlidir. Bununla beraber her iki üniversitede eğitim gören öğrencilerin araştıra kaygılarına ilişkin algı düzeylerinin orta olmasının üniversitelerde araştırma kültürünün yeteri düzeyde olmamasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu nedenle, öğrencilere ders sürecinde araştırmaya dayalı ödevler verilmesinin, verilen ödevlerin denetlenmesinin, öğrencilere eksiklikleri konusunda dönütlerin verilmesinin etkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygı düzeylerinin orta olmasının nedenleriyle ilgili nitel çalışmaların yapılması önerilebilir. Son olarak, gerek yaşam boyu öğrenme eğilimi, gerekse de araştırmaya yönelik kaygının farklı değişkenlerden etkilenebileceği göz önünde bulundurularak böyle araştırmaların çeşitli değişkenlerle beraber yapılması ilgili alanyazına katkı sunabilir.

## Teşekkür

*Çalışma kapsamında kullanılan verilerin toplanmasında yardımlarını esirgemeyen Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi Türk Dünyası İşletme Fakültesi öğretim görevlisi Araz ASLANLI'ya teşekkürlerimizi sunuyoruz.*

**Kaynakça:**

- Dilbaz, G. A., Özgelen, S. ve Yelken, T. Y. "Araştırma becerileri testinin (ABT) geliştirilmesi". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 12, no. 2 (2012): 305-332.
- UNESCO (2013). Lifelong learning. 20.11.2018 tarihinde <http://uil.unesco.org/home/programme-areas/lifelong-learning-policies-and-strategies/news-target/lifelonglearning/9bf043146eaa0985e05daa9e12135f5b/> adresinden ulaşılmıştır.
- Bağcı, E. "Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye'de yaşam boyu eğitim politikaları". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 30, no. 2 (2011): 139-173.
- Dunlap, J. C. "Changes in students' use of lifelong learning skill during a problem-based learning project". *Performance Improvement Quarterly* 18, no.1 (2005): 5-33.
- Dinevski, D. and Dinevski, I. V. "The concepts of university lifelong learning provision in Europe". *Transition Studies Review* 11, no. 3 (2004): 227-235.
- Soran, H., Akkoyunlu, B. ve Kavak, Y. "Yaşam boyu öğrenme becerileri ve eğitimcilerin eğitimi programı: Hacettepe Üniversitesi örneği". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (2006): 201-210.
- Nyiri, R. B. *The relationship between effective teaching, lifelong learning and the implementation of current best practices*. Duquesne University, 1997.
- Günüç, S., Odabaşı, H. F. ve Kuzu A. "Yaşam boyu öğrenmeyi etkileyen faktörler". *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11, no. 2 (2012): 309-325.
- Harpe, B. and Radloff, A. "Informed teachers and learners: The importance of assessing the characteristics needed for lifelong learning". *Studies in Continuing Education* 22, no. 2 (2010): 169-182.
- Aksu, A. ve Şahin, Y. F. "Kocaeli üniversitesi öğretim elemanlarının kaygı düzeyleri". *Eğitim ve Bilim* 23, no. 111(1999): 60-68.
- Büyüköztürk, Ş. "Araştırmaya yönelik kaygı ölçeğinin geliştirilmesi". *Eğitim Yönetimi* 3, no. 4 (1997): 453-464.
- Bökeoğlu, Ç. O. ve Yılmaz, K. "Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünmeye yönelik tutumları ve araştırma kaygıları arasındaki ilişki". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 41 (2005): 47-67.
- Adabaş, A. and Kaygın, H. "Lifelong learning key competence levels of graduate students". *Universal Journal of Educational Research* 4, no. 12A (2016): 31-38.
- Beytekin, F. O. and Kadı, A. "Quality of faculty life and lifelong learning tendencies of university students". *Higher Education Studies* 4, no. 5 (2014): 28-36.
- Coşkun, D. Y. ve Demirel, M. "Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 42 (2012): 108-120.
- Kılıç, Ç. "Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye yönelik algıları." *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 3, no. 4 (2014): 79-87.
- Tunca, N., Şahin, A. S. ve Aydın, Ö. "Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, no.2 (2015): 432-446.
- Altıok, S., Yükseltürk, E. ve Üçgül, M. "Lisansüstü öğrencilerinin bilimsel araştırmaya ilişkin yeterlikleri ve araştırmaya yönelik kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi". *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 8, no. 2 (2018): 348-367.
- Aslan, C. ve Karagül, S. "Türkçe eğitimi programında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı düzeyleri". *Mehmet Akif Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 38 (2016): 201-217.

- Ocak, G. ve Ataseven, N. "Türk lisansüstü öğrencilerin araştırmaya yönelik kaygıları ve bilgi okuryazarlığı zorlanma düzeyleri arasındaki ilişki". *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 6, no. 3 (2016): 364-372.
- Saracalolu, A. S., Varol, S. R. ve Ercan, İ. E. "Lisansüstü eğitim öğrencilerinin bilimsel araştırma kaygıları araştırma ve istatistiğe yönelik tutumları ile araştırma yetenekleri arasındaki ilişki". *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 17 (2005): 187-199.
- Yılmaz,E ve Jafarova G." Öğretmenlerin mesleki saygınlıklarının işle bütünleşmeye etkisi", *Bilim ve İnovatif teknolojiler Dergisi* 5,(2018):86-97
- Yılmaz, K. ve Çokluk, Ö. "Fen edebiyat fakültesi mezunlarının araştırma kaygı düzeyleri". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 10, no.1 (2010): 1-9.
- Karasar, N. *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınları, 1994.
- Erdoğan, D. G. "Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerine etki eden faktörler". Yayınlanmamış doktora tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, 2014.
- Kline, J. B. *Principles and practice of structural equation modeling*. The Guilford Press, 2011.
- Park, I. and Schutz, R. W. "An introduction to latent growth models: Analysis of repeated measures physical performance data". *Research Quarterly for Exercise and Sport* 76, no. 2 (2005): 176-192.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. *Sosyal bilimler için istatistik*. Pegem Akademi, 2012.
- Ilıman, Y. A. "Klasik ve entegre eğitim modeli ile öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerisi ve yaşam boyu öğrenme eğilimi". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2017.
- Boztepe, Ö. ve Demirtaş, Z. "Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme ve iletişim memnuniyet düzeylerinin incelenmesi". *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 8, no. 2 (2018): 327-335.
- Konokman, Y. G., Yelken, T. and Yokuş, G. "Preschool teacher candidates' research qualifications and anxiety level towards research". *Eurasian Journal of Educational Research* 60 (2015): 57-74.
- Dündar, H. "Sınıf öğretmeni adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, 2016.

## XÜLASƏ

### **Tələbələrin Həyat Boyu Öyrənmə Meyli və Tədqiqatla Bağlı Təşvişlərə dair Fikirləri**

**Könül Abaşlı**

**SRRD layihəsi, Təhsil və Fəaliyyət Planlaması Eksperti, Azərbaycan**

**Şule Polat**

**Milli Eğitim Bakanlığı, Metin Emiroğlu Ortaokulu, Ankara, Türkiyə**

Bu araşdırmanın məqsədi tələbələrin həyat boyu öyrənmə meyli və tədqiqatla bağlı təşvişləri ilə bağlı görüşlərinin müəyyən edilməsidir. Bu məqsədlə, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti və Hacettepe Universitetində təhsil alan 194 tələbənin görüşlərinə müraciət olunmuşdur. Kəmiyyət araşdırması olan bu tədqiqatda məlumat toplamaq üçün “Həyat boyu öyrənmə meyli” və “Tədqiqatla bağlı təşviş” anketindən istifadə olunmuşdur. Araşdırmanın sonunda, hər iki universitetdə təhsil alan tələbələrin həyat boyu öyrənmə meylinin “yüksək”, tədqiqatla bağlı təşvişlərinin isə “orta” səviyyədə olduğu ortaya çıxmışdır.

Bundan əlavə olaraq, tələbələrin həyat boyu öyrənmə meyli və tədqiqatla bağlı təşvişlərinin cinsiyyət və təhsil aldığı universitetə görə mənalı bir fərqlilik göstərmədiyi, yaşa görə isə fərqlilik göstərdiyi görülmüşdür. Araşdırmada həyat boyu öyrənmə meyli ilə tədqiqatla bağlı təşviş arasında neqativ istiqamətdə mənalı zəif bir əlaqənin olduğu nəticəsi əldə olunmuşdur. Son olaraq, həyat boyu öyrənmə meylinin tədqiqatla bağlı təşviş üzərində bir təsiri olduğu görülmüşdür.

*Açar sözlər:* Həyat boyu öyrənmə meyli, tədqiqatla bağlı təşviş, tələbə, Azərbaycanlı, Türk

## РЕЗЮМЕ

### **Тенденция обучения студентов в течение всей жизни и их мнения об исследовательских заботах**

**Кёнуль Абаслы**

**Проект СРРД, Эксперт по образованию и планированию действий**

**Шуле Полат**

**Министерство Национального Образования, Анкара, Турция**

Цель этого исследования - Тенденция обучения студентов в течение всей жизни и определение встреч, связанных с исследовательскими заботами. С этой целью были обращения для организации встреч 194 студентов Азербайджанского государственного экономического университета и Университета Хаджеттепе. Для сбора информации, в этой работе, являющейся количественным исследованием, использовались анкеты «Тенденция к обучению в течение всей жизни» и «Исследовательские заботы». В конце исследования было выявлено, что тенденция обучения в течение всей жизни среди студентов обоих университетов была «высокой», а исследовательские заботы- «умеренными». Кроме того, было замечено, что показатели непрерывного обучения студентов и связанные с инициативами исследованиями не показывают значительной разницы в плане пола и университета, в котором они получают образования, но эти показатели различаются в плане возраста. Исследование показало, что существует значительная слабая связь между негативной тенденцией в изучении образования в течение всей жизни и заботами исследований. Наконец, было замечено определенное влияние тенденции обучения студентов в течение всей жизни на заботы исследований.

*Ключевые слова:* обучение на протяжении всей жизни, исследовательская забота, студент, азербайджанец, турецкий